

216. Timans, Roma sn. Nu i Gotlands Fornsal

Pl. 74, 75

Litteratur: W 14. [R.] St[effe]n, Anteckningar 29.6.1940 (Gotlands Fornsal); M. Stenberger, Brev t. O. v. Friesen 2.7 och 8.7.1940 (Gotlands Fornsal), Skrivelse t. Riksantikvarien 31.7.1940 (ATA); O. v. Friesen, Brev t. M. Stenberger 6.7 och 11.7.1940 (Gotlands Fornsal), Anteckningar 7.7.1940 (s. 48 f.; UUB), Runbrynet från Timans i Roma (i Gotländskt arkiv 13, 1941, s. 7 f.), Runinskriften från Timans i Roma (i ANF 56, 1942, s. 275 f.); Osign. tidn.artiklar, efter intervju m. M. Stenberger, i Stockholms-Tidningen, Gotlands Allehanda, Gotlänningen 8.8.1940; S. B. F. Jansson, Några okända uppländska runinskrifter (i Fornvännen 1946), s. 263, De foro dristigt ... (i Sv. Turistföreningens Årsskr. 1949), s. 101 f., Om främmande länders och orters namn i svenska runinskrifter (i Ortnamnsarkivets i Uppsala Årsskr. 1954), s. 35 f., Runinskrifter i Sverige (1963), s. 92, 2. uppl. (1977), s. 93; B. G. Söderberg, Gotland (1948), s. 113 f., Strövtåg i Gotlands historia [1971], s. 41 f.; M. Olsen i NlYR 3 (1954), s. 305 not 2, 307, 4 (1957), s. 259; A. Ruprecht, Die ausgehende Wikingerzeit im Lichte der Runeninschriften (Palaestra Bd 224, 1958), s. 165 (nr 196).

Äldre avbildningar: G. Svahnström foto 1940 (Gotlands Fornsal och ATA, återgivet i Jansson a. aa. 1963, 1977); N. Lagergren, 3 foton 1940 (ATA; återgivna i v. Friesen a. aa. 1941 och 1942); I Anderson foto 1954 (ATA).

Sandstensbryne med runinskrift. Förvaras i Gotlands Fornsal, inv.nr C 9181.

»För någon vecka sedan påträffades under grävning vid Timans i Roma socken på Gotland ett knappt 9 cm långt stenstycke, vars ena sida äger tre runrader. Inskriften förefaller originell (försök till tydning har gjorts av rektor R. Steffen och dr H. Gustafsson) ...», skriver landsantikvarien i Visby, docenten Mårten Stenberger till O. v. Friesen den 2 juli 1940. Han tillägger den 8 juli angående proveniens: »Beträffande fyndomständigheterna för Timansstenen är tyvärr inte mycket att säga. Stenen hittades av en arbetare på ca 40 cms djup vid grävning av ett schakt för telefonkabel i åker ca 50 meter öster om Timans i Roma. I närheten av fyndplatsen (ett par meter) passerade schaktet på ungefär 60 cms djup ett mindre antal bredvid varandra liggande gråstenar av ungefär en mansbördas storlek vardera. Dessa stenar *kunna* tillhöra en grav, enär fragment av sannolikt människoben påträffades invid dem. Men om det i så fall kan vara något samband mellan denna grav och stenen torde vara tvivelaktigt. Någon grävning kunde ej företagas på fyndplatsen vid mitt besök till följd av dennas läge i åker med växande gröda. Det vore kanske skäl uti att göra en undersökning i höst efter bärgningen. Det var ju en lycklig tillfällighet att den lilla stenen blev observerad och tillvaratagen av arbetaren. Den andra hälften av gjutformen har ej hittats.» Undersökningen kom aldrig till stånd, och föremålet torde få betraktas som lösfynd. I museets inventarieförteckning uppges angående förvärvet: »Köpt 1940 av hr Gustaf Svensson, Lindvägen 15, Visby, för kr. 15:–». Om säljaren och upphittaren är identiska framgår inte, men det förefaller rimligt.

Den första granskningen av runinskriften har Richard Steffen redovisat i ett PM den 29.6.1940. Den skedde tillsammans med fil. dr H. Gustavson. En vecka senare (8.7.1940) undersöktes den av O. v. Friesen och publicerades året efter. 1944 skedde ytterligare en granskning, genom E. Wessén (W 14).

Föremålet, ena änden av det ursprungliga brynet, av grå sandsten, är 8,5 cm långt med en största bredd av 4,5 cm, tjocklek 3,3 cm. Av de fyra långsidorna är två planslipade. Den bredare av dessa har en inskuren liten gjutform till ett runt föremål, 1,8 cm i diameter och ca 1 mm tjockt (fig. 106), på den smalare (3,9 cm bred och obetydligt konkav) är tre rader runor inristade. De båda smalsidorna, tillslipade men inte lika grundligt, har smala sliprännor (för metallspetsar, nålar e. d.). Av de båda kortsidorna är den ena brynets ursprungliga, tillformade ände, den andra är den råa brottytan som uppstått när det slogs itu. Brottkanten är så vittrad, att det är omöjligt avgöra om de grövre sliprännorna, som når ända ut i kanten, har tillkommit före eller efter brottet.

Runinskriften är som nämnt fördelad på tre rader, åtskilda genom två parallella ramlinjer. Båda dessa linjer har ansatts ett litet stycke innanför kanten vid brottet. Därmed står det klart, att stenen hade sin nuvarande form när den ristades och att inskriften är fullständig. Ristningsytans över- och underkant är naturliga yttre begränsningslinjer för översta och nedersta runraderna. Runorna, 1–1,7 cm höga, är nog-

grant ansatta i den övre ramlinjen (el. kanten) och baserna skär i de flesta fall den undre begränsningslinjen. I den översta raden står r. 1–13, i den andra r. 14–29, i den tredje r. 30–41.

Inskrift:

: **ormiga : ulfuair : krikiaŕ : iaursaliŕ : islat : serklat**

5 10 15 20 25 * 30 35 40

»Ormika, Ulvair. Grekland, Jerusalem, Island, Särkland.»

Till läsningen: Ristningen är distinkt och inskriften i praktiskt taget alla detaljer fullt läsbar. Den inledes med ett kolonformigt skiljetecken, i vilket översta punkten dock är otydlig. Runorna **a**, **o** och **t** har genomgående dubbelsidiga bistavar, även **m**; **s** har normalform. 1 **o** har nedåt höger riktade bistavar, som är längre till höger om huvudstaven än till vänster. 2 **r** har kantig, öppen bistav. 3 **m** har högt ansatta, korta bistavar. Samma långsträckta utseende med förhållandevis små bistavar har de flesta runorna, **r** undantagen. Mellan huvudstav och bistav i r. 5 finns en ofrånkomlig, ristad punkt, som förefaller att vara avsiktligt tillkommen; runan alltså **g**. Skiljetecknet efter 6 **a** är tydligt; övre punkten är förhållandevis högt placerad. I 7 **u** är ytan mellan huvudstav och bistav berörd av en vinkelböjd, lång, snett nedåt höger löpande skåra (skada), som med två grenar sträcker sig över r. 7–13 och 24–26; en parallell, liknande repa sneddar över r. 19–22. 9 **f** har raka bistavar. Av 13 **r** är toppen med större delen av bistavens övre del utplånad liksom övre punkten i det följande skiljetecknet. Intet skiljetecken vid andra radens början, endast en naturlig, grund fördjupning lågt i runbandet. 14 **k** är ej stungen. Skiljetecknet efter 20 **r** är tydligt. I 22 **a** är bistaven till vänster om huvudstaven längre än till höger. I 26 **a** dominerar däremot högra delen av bistaven. I 27 **l** finns ett bortslag mellan bistaven och ramlinjen. Det är mycket osäkert om ett par diffusa fördjupningar efter 29 **r** är avsiktliga och skall uppfattas som skiljetecken. Basen i 30 **i** är bortslagen. Över nedre delarna av 33 **a** och 34 **t** löper en kort repa parallell med de ovan nämnda. Skiljetecknet efter 34 **t** är grunt men säkert. 36 **e** är tydligt stungen. 37 **r** har förlorat en stor del av bistavens nedersta led i en kantskada. Detsamma gäller huvudstaven i 38 **k**. Omedelbart till vänster om huvudstaven i 39 **l** finns en liten naturlig fördjupning, ej skiljetecken. 40 **a** och 41 **t** är till sina nedersta delar starkt slitna. Efter 41 **t** finns inga spår av ristning och har säkerligen aldrig funnits.

Övriga granskares läsning av runorna är densamma som ovanstående, med små differenser endast beträffande skiljetecknen. O. v. Friesen noterar den 7.7.1940 angående skiljetecknet efter 29 **r**: »ett : med närstående punkter, tämligen otydliga, i synnerhet den övre»; så även i a. a. 1942, däremot är intet skiljetecken här utmärkt i a. a. 1941. – Wessén: inte skiljetecken efter 29 **r** och 34 **t**, däremot en ensam punkt efter 13 **r** och mellan 38 **k** och 39 **l**. – Jansson anger i a. a. 1946 intet skiljetecken efter 29 **r**, däremot i a. aa. 1948, 1954, 1963 och 1977. Varken Wessén eller Jansson motiverar närmare sina läsningar.

Inskriften är sensationell, namnen på fyra fjärran belägna länder, mål för nordiska vikingars äventyrsfyllda färder till olika hörn av den då kända världen. Fyndet väckte förstaeligt nog skepsis. En omsorgsfull, kritisk granskning, både naturvetenskapligt och runologiskt, avlägsnade dock varje tvivel om dess äkthet. Allt samverkade i positiv riktning. Samma gamla patina på alla ytor och i all ristning. Den vikingatida normalformen av **r**-runan med öppen bistav, som en förfalskare lätt förbiser i sin hantering. Formen **krikiaŕ**: »Den expert på fornsvenska, som trots handböckernas¹ *grikir* konstruerar den riktiga formen **krikiaŕ** fabricerar icke runinskrifter!» Orden är O. v. Friesens.

Av de ovan nämnda forskarna har O. v. Friesen först och utförligast behandlat inskriften, och det är på hans tolkning som de övriga stöder sig. v. Friesens behandling finns i två versioner, i Gotländskt arkiv 13 (1941), s. 7f., och i ANF 56 (1942), s. 275f. Den första uppsatsen är populärvetenskaplig, den

¹ Schlyter, Ordbok till de svenska landskapslagarna samt Noreen, Aschw. Gr. § 339a. 3, § 407a. 1; här rekonstrueras ordet missvisande som *i*-stam.

andra avsedd för ett språkvetenskapligt forum. Sakinnehållet och slutsatserna är desamma i båda. Mot v. Friesens uppfattning och behandling av de enskilda orden finns enligt min mening ingenting väsentligt att invända. I redogörelsen nedan har också hans framställning i ANF följts i tillämpliga delar.

Inskriftens sex ord är alla namn, personnamnen *Ormika* och *Ulvair*, folkslagsnamnet *grikkia*, de geografiska namnen *Iorsalir*, *Island*, *Serkland*.

Intressantast är *Ormika*, som tidigare endast är känt från Gutasagan, kap. 3, och där som namn på en storbonde i Hejnum på norra Gotland, kristnad av Olav Haraldsson vid dennes besök på ön 1029: Eptir þet síþan quam helgi olauir kunungr flyandi af norwegi miþ schipum oc legþis .j. hamn. þa sum callar acrgarn þar la helgi olaujr lengi. þa for ormica af hainaim oc flairj rikir menn til hanns miþ giefum sinum þann ormica gaf hanum tolf weþru miþ andrum clenatum þa gaf helghi olauir kunungr hanum atr agin tua bulla oc aina braiþyxi. þa tok ormica wiþr cristindomj eptir helga olafs kennjdomi Oc gierþi sir byna hus .j. sama steþ sum nu standr acrgarna kirchia þeþan for helghi olauir til ierzlafs .j. hulmgarþj (Schlyters utgåva av GL).

Ormika är främmande för nordisk namnbildning. Stamordet, appellativet *ormr*, är visserligen ett såväl i nordiska som västgermanska språk välkänt namnelement (både självständigt och i förled och efterled), men diminutivsuffixet är västgermanskt (*-ikan*). I de fall det återfinns i nordiska namn, t. ex. *fno. Sveinki*, fsv. *Svænke*, är det inlån och anpassat efter nordiska språkregler. *Ormika* däremot synes oförändrat ha övertagits från grundformen. »Den gutniska ändelsen *-ika* med synkoperat *-i-* hänvisar på lån från vgerm. språk, och slutändelsen *-a* på lån från anglosaxiska eller frisiska», även om belägg på namnet idag saknas på västgermanskt område. Inskriftens **ormiga** med *g* i stället för *k* torde vara resultatet av dålig ljudanalys hos ristaren.

Ulvair synes vara en bildning med motsvarighet i *Botair* och även *Avair*, alltså utvecklat ur ett *Ulf-gair*. Stavningen av *v*-ljudet med **fu** överraskar men bör rimligen tillskrivas ristarens osäkerhet. Namnet är i övrigt inte känt från Gotland. Grundformen finns runbelagd i U 650 och 876 (**ulfkair**) men saknas i SMP-samlingarna. Det icke ovanliga fisl. *Ulfarr*, fsv. *Ulvar*, icke runbelagt och icke känt från Gotland, är åtminstone delvis samma namn som *Ulvair*, här synes emellertid två olika efterleder ha sammanfallit, germ. *Wulfa-gaizaz* och *Wulfa-harjaz*.

Grekland uttryckes i runinskrifterna antingen med ortnamnet *Grikkland* (U 112, 374, 540) eller vanligast, som här, med folkslagsnamnet (Sm 46, Sö 82, 85, 163, 165, 170, 345, Sö Grödinge sn Noleby nyfynd, U 73, 104, 140, 201, 358, 431, 446, 792, 922, 1087, Vg 178, Ög 81). Formen **krikian** pl. nom. med *ja*-stamsböjning är som ovan antytts väntad, och den är välkommen, eftersom detta kasus förut saknas bland runbeläggen, vilka alla förekommer i prepositionsuttryck och visar att ordet har böjts dels som *a*-stam, t. ex. **i krikum** (U 446 m. fl.), **til · girkha** (U 922), dels som *ja*-stam, t. ex. **i : krikium** (Sö 163), **i kirikium** (U 73 m. fl.), däremot knappast som *i*-stam. Några gutniska runbelägg i övrigt finns inte. Kanske är detta en tillfällighet. Att det funnits gutar som färdats långt söderut känner vi genom en av Sjonhemsstenarna, G 134, rest efter Rodfos, **han : siku : blakumen : i : utfaru** »honom sveko valacker på utfärden».

Inskriftens fjärde ord, **iaursalir**, är den gutniska formen för fisl. *Jórsalir*. Den sistnämnda förklarar v. Friesen som en folketyologisk omstöpning av det medeltidslatinska *Hierosolima*, *Ierosolima* (*Gero-*) och *Ierusalem*, där första leden ombildats efter förleden *Jór-* (fvn. **jórr* < urn. **ēburaR* 'vildsvin') i personnamn som fvn. *Jórulfr*, *Jórunn*. Namnet finns i ytterligare två runbelägg, båda på uppländska runstenar, U 136 rest efter Östen, **is × suti × iursalir auk antapís ubi kirkum**, samt U 605 som Ingerun rest efter sig själv, **hn · uil · austr · fara · auk · ut · til · iursala**, men icke i någon annan gotländsk runinskrift.

Gotländska runbelägg i övrigt saknas också på de två sista geografiska namnen. Orden **islat** och **serklat** med utelämnad nasal framför dental är fullt normala skrivningar i runsvenskan. *Island* finns över huvud taget inte tidigare runbelagt. *Serkland* däremot nämnes på fem runstenar, fyra i Södermanland (Sö 131 **sirlanti**, 179 **sirk : lan : ti**, 279 **serkl** |, 281 **sirk · lat** |), en i Uppland (U 785 **srklant -**), samtliga

belägg är dativformer efter prepositionen *a*. Bland de nämnda stenarna dokumenterar åtminstone några Ingvar den vittfarnes ryktbara österfärd, som under förra hälften av 1000-talet fick sitt olyckliga slut just i Särkland. »Det är icke möjligt att dra några bestämda gränser för detta land. Sannolikt betecknas därmed de mohammedanska väldena i våra dagars sydöstra Ryssland och västra Asien, ett område, som genom sin omätliga rikedom tydligen har utövat en stark lockelse på våra förfäder», skriver S. B. F. Jansson (a. a. 1949).

»Hur skall då den originella inskriften förstås», frågar sig v. Friesen och ger själv följande svar: »Jag tänker mig att när brynet förolyckats och icke mera ansågs användbart för sitt ändamål det fallit en runkunnig man in att för ro skull rista runor på den lilla stenbiten. Det mjuka gryt och den släta slipytan inbjödo därtill. Han ristade först – som ju närmast låg till hands – sitt namn, Ormika, och därpå namnet på en vän och bolagsman, Ulfair. De hade tillsammans företagit vidsträckta handelsfärder: ristningen tillkom, som vi nedan skola finna, under en av den gotländska handels storhetstider. Ormika fogade härtill med självkänsla namnen på de trakter dit deras gemensamma färder som längst hade sträckt sig: åt söder Grekland och Jerusalem, åt norr Island och åt öster Särkland, saracenernas land. Som vi se fattas här endast ett av de gotländska handelsområdena under forntid och medeltid, det västra, England och Rhentrakterna, men vi få tänka oss att Ormikas och Ulfairs färder icke gått åt detta håll. Att nämna de land som de måste ha passerat för att komma till de angivna fjärmast belägna – åt norr Svepiuh och Norvegr, alternativt Danmørk, åt söder och öster Garþar (Ryssland) – gav stenen icke utrymme till och var ju i grunden onödigt.» Sin mening motiverar v. Friesen med en hänvisning till de många – sammanlagt ett 30-tal – mellansvenska runstenar, där de tre sydländska färdmålen finns omtalade, och till skaldediktningens litterära vittnesbörd om isländska bedrifter på Gotland. »Vi kunna därför tryggt antaga att gutar på sina färder besökt Island, även om historiska källor icke därom ha något att berätta. Det är därför intet i och för sig oväntat att Island på Timansbrynet nämnes vid sidan av Grekland och Särkland.»

O. v. Friesens fantasieggande försök att konkretisera den lakoniska inskriftens innebörd har märkligt nog accepterats av alla senare forskare och ibland lockat till vidare spekulationer. S. B. F. Jansson (a. a. 1949): »Vad kan denna vid första ögonkastet meningslösa ramsa av namn ha för mening? Är våra kunskaper tillräckliga för att fylla dessa osammanhängande ord med innehåll? På den sista frågan kan vi svara jakande och det beror icke minst på den kunskap, som vårt lands talrika runinskrifter skänker. Vi har rätt att förmoda, att Ormika och Ulfair tillsammans har besökt de avlägsna platser, vilkas namn har ristats på den lilla stenen: Grekland, Jerusalem, Island och Särkland. För den, som har någon kännedom om vad olika forskningsgrenar har lärt oss om förhållandena i Norden på tiohundratalet, har ramsan ett levande innehåll, inskriften kan förmedla en fläkt från den tid då Gotland stod i världshandels brännpunkt.» – B. G. Söderberg (a. a. 1948): »På en gång anspråkslöst och skrytsamt har här två gutar, kanske 'bolagsmän', hugfäst minnet av vidsträckta gemensamma handelsfärder. Det lilla brynet växer i våra ögon till ett monument över en gutnisk företagsamhet som inte står vikingarnas efter. Ytterst i norr och längst nere i söder hade Ulvar och Ormika besökt den kända världens gränstrakter.» – M. Olsen (NIyR 3, 1954, s. 305 not 2): »En gotlending Ormika, nevnt i Guta saga, har jeg s. 87 f. gjetningsvis omtalt som en av Olav Haraldssons handelsforbindelser. Han er visst samme mann som **ormiga** i den gotlandske runeinnskrift, da dette navn bare kjennes fra de nevnte to gotlandske kilder. Av Timans-innskriften ser vi at både Ormika og den ellers okjente Ulvar har været vidfarne menn. Vi har her å forestille oss ferder som har gått til fjerne land i det greske keiservelde.» – A. Ruprecht (a. a. 1958): »Die Namen dieser entlegenen Ziele, die Ormika und Ulfar – wohl selbst Kaufleute (v. Friesen) – nach ihren Namen eingeritzt haben, geben einen lebendigen Begriff von der Weite gotländischer Handelsbeziehungen.» – I ett senare sammanhang har B. G. Söderberg (a. a. 1971) – påverkad av Magnus Olsen eller ej – givit uttryck åt samma tanke, »att han [Timansbrynets Ormika] var just den Ormika av Hejnum som kung Olof bytte skänker med.» Söderberg fortsätter att förklara Jerusalemsfärden, »knappast en affärsresa utan en pilgrimsfärd, kanske inspirerad av mötet med kung Olof, som redan året efteråt stupade i slaget vid Stikla stad och snart blev helgonförklarad. Detta är egentligen en historiskt otillåten spekulation, men något

Fig. 106. Avklappning av gjutformen på brynet från Timans, Roma sn, GF inv.nr C9181. 1/1. Foto G. Hildebrand 1973.

måste Olof ha gjort på Gotland för att kunna bli öns skyddshelgon med altaren i varenda kyrka.» Det mesta av den fantasifulla synen på Timansbrynets inskrift är just en historiskt otillåten spekulatio — men inte riktigt allt.

Om vi återgår till utgångspunkten och betraktar föremålet och inskriften förutsättningslöst, kan vi konstatera följande. Föremålet är endast en del av det ursprungliga brynet. Både gjutformshalvan och runinskriften är däremot fullständigt bevarade. De fyller därmed sekundära funktioner hos föremålet. Inskriften är en lista på namn, något handlingsord finns inte. De geografiska namnens nominativformer ger oss inte rätt att gissningsvis supplera ett predikat och göra subjekt av ett eller båda personnamnen, inte ens för tanken. Mot v. Friesens teori talar också föremålets ringa storlek och anspråkslösa form. Om två gutniska bolagsmän verkligen gjort så vidsträckta resor, inte bara i en riktning utan både i norr, söder och öster, borde väl rimligen deras bedrifter ha hugfästs på ett monumentalare sätt och i klarare form, på en runsten e. d., deras insatser omspunnits av saga och myt, i varje fall borde deras namn ha levat länge i traditionen och genom uppkallelse också bevarats i namnskatten.

Vi kan alltså enligt min åsikt inte tillämpa synsättet på runstenar som minnesstenar på Timansbrynet och inte räkna med verkliga tilldragelser bakom namnens dokumentation i den meningen som v. Friesen tänkt sig. Finns det då något annat sätt att förklara namnkonstellationen? Inte med någon säkerhet. Men Magnus Olsens koppling till Gutasagan visar på den fullt rimliga möjligheten att inskriftens Ormika är samme man som sagans, storbonden Ormika av Hejnum, en folkhjärte utan tvivel i gutarnas ögon på Timansbrynets tid, senare hälften av 1000-talet, likaväl som på sagans mer än hundra år senare. Man behöver fördenskull inte, som Olsen, tillgripa den mindre sannolika hypotesen om Ormika som kung Olavs »handelsfelle». Liksom inskriftens Ormika spelar de geografiska namnen på folkfantasin med associationer till äventyr, rikedom och ryktbarhet. Orden är en lista på märkvärdigheter rätt och slätt, sägenomspunna personer och platser, noterade av en runkunnig och skicklig skrivare i medvetandet om sin förmåga — icke allom given — att dokumentera och bevara traditionellt stoff. Redan Rökstensinskriften innehåller, i Elias Wesséns tolkning, en dokumentation av associationer till sagor och myter, låt vara utförligare. Namnet Ulvair kommer till synes bort i sammanhanget. Går man emellertid till H. Strelows skildring av Olav Haraldssons besök på Gotland i *Cronica Guthilandorum* (1633), där man delvis kan följa Gutasagans nerslag i folktraditionen, finner man (s. 131 f.), förutom Ormika (här på grund av namnformen kvinna men i övrigt med samma funktion som i Gutasagan), en »Herr Ulmer til Manegaards i Lye ... som var Høfding for Sudhergutherne ... en god Christen», som för att undvika sudergutarnas omvändelse med vapenmakt erbjöd sig »at drage til S. Oluff, oc giøre Forbund med hannem, som oc skede.» Det föreligger onekligen en viss parallellism mellan Gutasagans förtroendeman i norr, Ormika, och den av Strelow beskrivne i söder, Ulmer. Namnet Ulmer existerar inte annorstädes och etymologin är oklar, förmodligen är det en förvanskning av någon annat namn. Närmast till hands ligger en i tal eller

Fig. 107. Mynt, s. k. Sachsenpfennig, funnet i Stige, Indals sn, Medelpad, SHM inv.nr 12.079. 2/1. Foto G. Hildebrand 1975.

skrift missförstådd sammansättning med *Holm-*, dock okänd i de gotländska runinskrifternas personnamnsförråd, eller, troligare, *Ulf-*, ehuru man i så fall nödgas förklara *m*-ljudet som fjärrassimilation (Ulvair i *Mannegarde*). Uppslaget kan åtminstone vara värt att noteras. Oavsett min reducering av inskriftens historiska innehåll, åt vilket de tidigare framförda spekulationerna givit fritt spelrum, rubbas på intet sätt dess stora språkliga värde.

Inskriften har av O. v. Friesen på runografisk grund daterats till tiden efter 1050 men före 1100, en datering som fortfarande kan språkligt hävdas, i varje fall med vid marginal framåt. Man kan fråga sig om gjutformen på brynets motsatta plansida har något värde för tidsbestämningen. v. Friesen har nödgats besvara frågan nekande, gjutformen »torde enligt kändares utsago förskriva sig från medeltidens slut eller början av nyare tid och är följaktligen mycket senare än runristningen.» Men praktiskt sett torde den större och planare bredsida ha kommit till användning före den mindre, konkava. Hade inte den förstnämnda redan haft sin gjutform, borde runristaren för sitt ändamål utan tvivel ha föredragit denna. Naturligast är därför att inskriften har tillkommit efter gjutformen.

Gjutformen synes ha varit avsedd för en liten silver- eller tennprydnad, den koniska rännen är tillräckligt stor för att tillåta en plan skiva som bakstycke, meddelar experten på gjutteknik, fil. dr A. Oldeberg, som daterar formen till 1000- eller 1100-talet. Till själva mönstret har fil. dr N. L. Rasmusson, enligt muntligt meddelande till mig i maj 1972, funnit förebilden i fränsidan till ett mynt, en s. k. Sachsenpfennig från början av 1000-talet (H. Dannenberg, *Die deutschen Münzen der sächsischen und fränkischen Kaiserzeit*, bd 1, 1876–1905, fig. 1331). Fig. 107 här återger ett sådant mynt funnet i Stige, Indals sn, Medelpad, SHM inv.nr 12.079.

Myntet, gjutformen, Ormika av Hejnum, runtyper och språkform, allt rymmes sålunda inom 1000-talet e. Kr. och samverkar väl med den datering av runinskriften, som gavs redan av O. v. Friesen, 1050–1100.